

A MÁRMAROSI SKIZMA-PER 1913—1914-BEN.¹

Adatok azon vád megdöntésére, hogy Magyarország részes volna a háború előidőzésében.

Az én véleményem,—mondja tovább Vorobcsuk,—mindig az volt, hogy sem a Gerovszki-testvéreket, sem Bobrinszki grófot nem az érdekelte elsősor* bán, milyen vallási meggyőződés szerint élnek a rutének Ausztriában és Magyarországon. Bizalmas tanácskozásaink során nyilvánvaló volt az, hogy Ausztria-Magyarország és Oroszország egymással háborúba keveredésének elő* készítésére irányult minden. Az orosz nép hangulatának megnyerése végett volt elsősorban is szükség a magyar és osztrák területen élő oroszág fel* izgatására. Tudták ők, hogy mindezt a hatóságok megtorló intézkedései fogják követni, az izgatókat bebörtönzik, maga a nép is gyanús és veszedelmes hírbe jut. Ezt az orosz újságok kiszínezve meg fogják írni. Vádolni fogják a magyar hatóságokat, hogy a nagy orosz nép testvéreit hitük miatt üldözik, sanyargatják, börtönbe vetik. Ki fogják tehát hirdetni a felszabadító háborút a testvérek érdekében. Tudták, hogy a magyarországi fiúknak Oroszországba való kicsábítása, ezek visszatérte és működése, a magyar hatóságok magatartása sok jó anyagot fog adni az orosz újságoknak.

Mikor 1912-ben húsvét előtt Oroszországban jártam, katonákkal és földműves-emberekkel beszédbe eredtem. Ezek kíváncsian kérdezték tőlem, hogy mozgósítva van-e nálunk a hadsereg, mert ők már készen vannak a velünk való háborúra. Mindenütt rendkívül sok katonát láttam. Én azt feleltem, hogy nálunk szó sincs ilyesmiről.

Eddig tart Vorobcsuk Györgynek a skizma-per vizsgálóbírója előtt tett vallomása.

Figyelmet érdemlő hiteles adat a guruló rubelről s arról, mily öntudatosan dolgozott az orosz imperializmus. 1910! Ki gondolt ekkor Magyarországon világháborúra. A nagy magyar Alföldön békés pásztortüzek égtek s a csillagos égbolt alatt csendesen pihent a pásztor és nyája. Ugyanezek a békés éjszakákon orosz ügynökök surrantak át a magyar határon s rakták az aknákat az ezeresztendős magyar állam épülete alá.

Vorobcsuk György vallomásának kiegészítéséül csak két idézet közlünk az általa terjesztett Ruskaja Pravda című lapból.

Az 1912 évi 109. számban „Lesz-e háború“ címmel így ír: A katoliku* sok és a katolikus papok kényszerítik Ausztriát arra, hogy háborút kezdjen Szerbiával... Ám a latin papok érdekeiért mi nem fogjuk vérünket ontani, sem igazhitű szerb testvéreink vérét. A in. számban ugyanerről a tárgyról találunk cikket. Ausztria fenyegeti Szerbiát, Oroszország pedig összegyűjtötte hadseregét az osztrák határon. Mibennünk él a remény, bármi történjék félünk nem kell...

Vorobcsuk Jura vallomása tehát feltárta az egész mozgalom indító okait és fenntartó rugóit, hátterét.

¹ Lásd a 1. (9.) számban a 92. lapon.

Fölötte érdekes Kabalyuk Sándor (Alexi, Elek atya) vallonfása. Érdekes azért, mert az áttérési mozgalom első felszentelt orosz papjától származik, akit gőzerővel szenteltek fel egyszerű, tanulatlan erdei favágóból pravoszláv pappá, miután meggyőződtek arról, hogy oroszországi papok egyszerű betelepítése mégis lehetetlenség lenne, de kítűnt az is, hogy a Magyarországon el nem ismert görög keleti orosz egyháznak a bevett görög keleti román és szerb egyház pártfogásával való kialakítását is gyanús szemmel nézik a hatóságok. Érdekes másodsorban ez a vallomás azért, mert jellemző példája a kitanított és ravasz ember csűrés-csavarásának, amellyel őszinteség látszatát akarja felkelteni, de elhallgatja, hogy a pánszláv imperializmus felbérelje volt; elhallgatja, hogy a magyarországi ruténséget ki akarta szakítani a magyar nemzeti közösségből, közöttük nemcsak az orosz vallásnak kultuszát akarta megalapozni, hanem teljesen orosz világot akart megteremteni nagyorosz eszmékkel, nagyorosz ideálokkal; elhallgatja, hogy éveken át nem tisztos munkából élt, hanem össze-vissza kószált a felvidéki falvakban, Oroszországban, Ausztriában és az Athosz hegyén a pánszláv imperializmus szolgálatában; hogy a hatóságok erélyesebb fellépése után Amerikába azért ment, mert a gyanú elhárítása végett ott akarta a magyarországi pánorosz izgatás közvetítő főügynökségét berendezni s azt részben be is rendezte; elhallgatja, hogy a skizma-per megindulásakor azért jött vissza újból, mert a csüggedőkbe bizalmat akart önteni s csak a véletlenül múlt, hogy felismerték, letartóztatták s a bíróság elé állították.

Íme a vallomás, amelyet Kabalyuk Sándor a skizma-per vizsgálóbírája előtt tett 1913 szeptemberében:

„Amerikából jöttem vissza, ahol parochus voltam egy községben. Megtudtam, hogy fogházba jutottak azok az emberek, akikkel nekem összeköttetésem volt. Lelkiismeretfurdalást éreztem s ezért elhatároztam, hogy Magyarországra jövök és jelentkezni fogok.

Hét évig jártam Kőrösmezőn községi iskolában. Már kis koromtól fogva nagy vonzalommal voltam vallási dolgok iránt, búcsúról-búcsúra jártam. 1905-ben Bacsinszki Gyula házánál megismerkedtem Gerovszki Alexi csemovici ügyvéddel. Egy év múlva Szentföldre akarván utazni, Csemovicba mentem Gerovszkiékhoz. Ezek eligazították útlevél ügyemet, így jutottam el Kievbe. Itt rablók támadtak meg, elvették minden pénzemet, mire kénytelen voltam visszatérni. Visszatértem az Oroszországban összevásárolt könyvekkel Kőrösmezőre s otthon görög keleti orosz imaházat állítottam fel. Vallásos elmélyedésben töltöttem az időt, majd a következő évben Szucsavára mentem el búcsúra többed magammal. Szucsaváról visszatérve betértem Gerovszkiékhoz. Ekkor megbeszéltem velük, miként lehetnék görög keleti szerzetes, mert ott van az igaz vallás. Ekkor mondta nekem Gerovszki Alexi, hogy elhatározásom dicséretes, mert már Izén is megkezdődött a visszatérés az igaz valláshoz.

Gerovszki Alexival folytatott megbeszélés után elhatároztam, hogy Oroszországban fogok belépni valamely szerzetesrendbe, miután Gerovszki elosztatta azt az aggályomat, hogy az oroszországi szerzetességemet Magyarországon nem fogják elismerni. Ezt megelőzőleg azonban, körülbelül 1908 március havában a Szentföldre utaztam Konstantinápolyon keresztül. Borkányuk Jakab volt az útitársam s mintegy két hónapot töltöttünk a Szentföldön. Két hónap múltán Borkányuk hazajött, én azonban az Athosz-hegyi kolostorba mentem, ahol négy hónapot töltöttem tanulással. Ekktő tértan át a görög keleti vallásra s beléptem a szerzetbe. Ezután Kőrösmezőre jöttem vissza, majd 1909 március havában elhatároztam, hogy visszatérek az Athosz-hegyi kolostorba. Felkerestem Gerovszkiékat Csemovicban. Gerovszki lebeszélte az Athosz-hegyre való utazásról. Azt ajánlotta, hogy az orosz

kolostorok valamelyikébe menjek, ahol sokkal hamarabb lehetek pap, mint az Athosz-hegyen. Miután Gerovszki biztosított, hogy érdekében írni fog a cholmi püspöknek, Eulogiusnak sürgős felszentelés végett, Csemovicból a cholmi kolostorba utaztam el. Jelentkeztem Eulogius püspöknél, akinek intézkedésére 1910-ben, Szerafin archimandrita kíséretében Magyarországra jött bizonyos tudnivalók összegyűjtése végett. Szerafin archimandrita itt nyomozott egyéniségem és működésem dolgában, majd Gerovszkiékhöz is elment Csemovicba. Én Cholmba tértem vissza, ahol Eulogius püspök még ez év őszén szerzetespappá szentelt fel. Felszentelésem után még 40 napot töltöttem Cholmban, majd az Athosz-hegyi kolostorba mentem s itt tartózkodtam 1911 március haváig.

Ekkor levelet kaptam Pircsák Illéstől, aki arra kért, hogy menjek el papnak Nagylucskára. Pircsákról tudtam, hogy dolgozik a nagylucskaiak áttérése ügyében. El is határoztam, hogy visszatérek Magyarországra a kolostorból ingyen kapott templomi felszerelésekkel. A Nagylucskára való bevonulás ügyét előzetesen megbeszélendő Csemovicba utaztam. Itt Gerovszki Alexi és Georg tanácsára azt határoztam el, hogy náluk bevárom, míg a nagylucskaiak értem jönnek. Babinec Iván útján izentünk Pircsák Illésnek, aki el is jött értem Csemovicba, mire vele együtt elindultam Nagylucskára. Pircsák tanácsára kiszálltunk Munkácson, hogy ott várakozunk, mert az egyenes bevonulás Nagylucskára nem mutatkozott tanácsosnak. Megszálltunk egy gazdaembemél. Meg is jelentek itt nálam a nagylucskaiak tömegesen. Sokakat meggyóntattam és megáldoztattam. Velük együtt azután Nagylucskára utaztam, ahol rendszeres papi működésbe fogtam, 16 gyermeket is megkereszteltem. Felszenteltem az új imaházat s az új orosz keresztet. Misét is mondtam. A nagylucskaiak aztán egy ház haszonélvezetét írátták rám. A húsvéti ünnepekre hazautaztam Kőrösmezőre szülőimhez, miután előbb Huszton kiszállva Palkaninec Mihálnál elhelyeztem a templomi kegyzsereket.

A húsvéti ünnepek után Karlócára utaztam Bogdanovics Lucián pátriárkához, hogy vele beszéljem meg a nagylucskai papság ügyét. Bogdanovics pátriárka azt felelte nekem, ilyen ügyben már fogadta egy ízben a nagylucskaiak küldöttségét, sőt az izaiakét is. Ám ő nem adhat nekem engedélyt, mert a minisztérium nem jó szemmel nézi az ügyet. Ha azonban nekem türelmem van, mondotta a pátriárka, menjek csak Nagylucskára, kezdjem meg a lelkészkedést. Nagy türelemre lesz szükségem — hangsúlyozta a pátriárka s megtörtént eseteket mondott el, amelyek szerint a görög katolikus papok és a hatóság is ellenállást fognak kifejteni a görög keleti lelkészkedés ellen. Kétnapi karlócai tartózkodás után egy szomszédos kolostorban töltöttem két hetet imádkozással. Ezután Miskolcra utaztam Motiu Aurél görög keleti paphoz. Tudtam, hogy ő is foglalkozott az áttérők dolgával. Motiu arról értesített, hogy az izai és lucskai áttérések ügyét megnyugtatólag elintézik a minisztériumban s én Nagylucskán lelkész lehetek. Két-három napig tartózkodtam Miskolcon, mire további értesítések szerzése végett Husztra utaztam Palkaninechez. Tőle főleg az izai áttérők ügyéről akartam biztos értesítéseket szerezni. Palkaninec már aggodalmaskodó és óvatos volt a hatóságok miatt, de végre is ráállt, hogy összehoz engem az izaiakkal. Vásár volt éppen Huszton s Palkaninec a vásárról elhívta Kemény Istvánt és Vakaró Vaszyüt. Ezek örömtől repesve üdvözöltek s közölték, hogy a nép már nagyon kívánja az új orosz papot. Én azonban közöltem velük, hogy nem mehetek addig, míg a minisztériumból nem jön meg a döntés. Be is látták ezt ők is, mire Kőrösmezőre tértem vissza.

Itt keresett fel engem egy Demeter nevű nagylucskai legény s arra kért, hogy menjek a falujukba lakni, mert az embereknek ez a kívánsága. Vona-

kodtam, de miután közölte, hogy Pircsák Illés megtalálta a módját, miként lehetek ment a hatóságok üldözésétől, elhatároztam, hogy Nagylucskára költözöm. Pircsák Illés eszméje az volt, hogy az imaházul használt lakóházat nevére íratják, így ingatlan birtokom lévén a községben, jogom lesz ottlakni. Összeszedtem papi felszerelésemet, Munkácson felkerestem Pircsák ülést, megcsináltuk a tulajdonjog átruházó szerződést s vártuk a telekkönyvi bejegyzésről szóló végzést. Több lucskai ember keresett fel ez alatt az idő alatt. Mikor megjött a telekkönyvi végzés, több ember kíséretben hajnali szürkületben útnak indultam Nagylucskára. A községi jegyző azonban nem engedte meg letelepedésemet Nagylucskán, hanem Munkácsra kísértetett a főszolgabíróhoz. Munkácsról aztán Körösmezőre toloncoltak. Megtudván, hogy a rahói főbíró is kerestet, Rahóra mentem, ahol ez különböző röpiratok terjesztése miatt vont kérdőre. Elmondtam azonban, hogy akkor, amikor a röpiratok feltűntek én Athosz-hegyén tartózkodtam. Erre a főszolgabíró elbocsátott. A főszolgabíró figyelmeztetésére azonban Körösmezőre hazatérve, sehova sem mentem, hanem imádkoztam. Így múlt el 1911 tele.

Közben karácsony előtt felkeresett engem Kemény István és Vakaró Vaszily Izáról. Hívtak Izára, de vonakodtam, hivatkozva az áttérés hivatalos elismerésének függőben voltára. Újabb felkérésükre azonban 1912 január végén útnak indultam Izára Huszton keresztül. Palkamneclnél megszállva, Pétróci Demeter s mások közreműködése mellett egy éjjel Izára mentem szánkóval. A hajnali órákban érkeztem meg Izára s nagy néptömeg várt. Felszenteltem az új imaházat, könyörgést, misét mondtam, gyóntattam, áldoztattam s felszenteltem egy új Szent András-keresztet az országút szélén. Ezután jelentkeztem a községházán. A jegyző küldöncöt küldött a huszti főbíróhoz, aki aztán egynapi tartózkodásra adott nekem engedelmet. A község lakosai tömegesen jelentkezvén gyónásra, áldozás és keresztelés végett, kérvényt írtak a jegyzővel a tartózkodási engedelem meghosszabbítása végett. Az alispán erre két napra meghosszabbította az engedelmet. Másnap reggel négy órakor kezdtem meg a különböző papi tennivalókat és este 9 óráig szüntelenül folytattam. A nép egymást legázolva tódult hozzám, csendőrök tartották fenn a rendet. Megkereszteltem 210, meggyóntattam és megáldoztattam 1.020 telket s 19 párt adtam össze. A megfeszített munka azonban kimerített és két hétig tartó betegségbe estem. Szabó Miklós volt a pénztárnokom, ő vezette a megkeresztelték és a házasulók anyakönyvét is. Kétszáz koronát vettem be, amelyből száz koronát Motiu Aurélnak, a miskolci papnak juttattam.

Ezt követőleg a Görög Katolikus Szemle erős bírálatban részesítette a hatóságokat izai szereplésem miatt s ellenem eljárást sürgetett. Láttam, hogy szereplésemnek aligha tehet jó vége. Elhatároztam, hogy kivándorlok Amerikába. Pünkösöd után meg is tettem előkészületeimet az útra s szüleimnek sem mondva meg utazásom végső célját, Lembergbe mentem, majd innen Kanadába utaztam. Megfordulván Amerika több városában, jelentkeztem Newyorkban Platón püspöknél, aki lelkészként alkalmazott fizetéssel. Itt értesültem azután arról, hogy Magyarországon megkezdődött az áttéresi mozgalom szervezőinek bünperbe fogása.

Amerikai működésem alatt összegyűjtött pénzem egy részét Amerikában élő bátyámra bízva, 1913 tavaszán elhagytam Amerikát, hogy Magyarországra térjek vissza, mert értesültem Oroszországból vett hitből magyarországi nyájam szenvedéseiről s mert a jablocsin kolostor feje is azt írta nekem, hogy az apostoloknak nem szabad félniök. Előbb azonban Oroszországra utaztam, megfordultam Jablocsinban, Cholmban, Kiebben és Pocsajevben. Találkoztam Bobrinszki gróffal, Eulogius, Antonius és Szerafin püspökkel s megbeszéléseket folytattam a magyarországi pravoszláviáról.

Jablocsiból haza akartam hozni az ott lévő magyar kispapokat, de nem engedték őket. Augusztusban visszautaztam Magyarországra. Oroszországban sok misét mondtam a magyarországi mozgalom sikeréért s mindenki biztatott, hogy a kudarc csak látszólagos és átmeneti.

Elöttem mindenkor csak az a szent cél lebegett, hogy szerzetes lehessék. Gerovszkiék házában is mindig ebből a célból jártam, ők nem mondták nekem, hogy az itteni áttérések ügyének politikai háttere van. Csak az 1912 év nyarán kezdtem belátni, hogy a két Gerovszki-fivér engem és társaimat politikai célokra használ fel. Előbb megismertették és megkedveltették velem a görögkeleti vallást s mikor már ennek a vallásnak kebelében voltam, öntudatomon kívül lettem eszköze olyan dolgoknak, amelyeknek jelentőségét csak amerikai tartózkodásom alatt ismertem fel. Undor és gyűlölet tölt el most már engem irántuk, mert az ő művük az, hogy börtönben ülünk én és társaim. Céljuk valóban az volt, hogy a magyarországi ruténséget felizgassák, őket nyugtalanokká és békétlenekké tegyék, hogy elégedetlenné tegyék őket vallásukkal és a magyar hatóságokkal. Tudták a Gerovszkiak, hogy ennek következménye a hatóságok megtorlása lesz. Ezt a megtorlást óhajtották Oroszország lapjaiban és más lapokban, mint a rutén alattvalók üldözését feltüntetni. Annak hirdetése volt a céljuk, hogy Magyarországon nincs szabad vallásgyakorlat, hogy a ruténeket elnyomják. Céljuk az volt, hogy a magyar kormányt és a magyar hatóságokat gyűlöletessé tegyék a nagyvilág előtt. Tudom, hogy mindez a Magyarországgal megkezdendő háború megokolásának előkészítése.

Ezt onnan állapítottam meg, hogy több orosz újság a legnagyobb gyűlölettel írt a magyar törvényekről és szemenszedett valótlanságokat írt a magyar állapotokról. Ugyanezt megállapítottam Bobrinszki Vladimir grófról, aki az Ausztria-Magyarország ellen való izgatás egyik ismert alakja Amerikában is.“

Eddig tart Kabalyuk Sándor vizsgálati vallomása.

A vallomás kiegészítéséül tegyük hozzá, hogy Vorobcsuk Györgyöt szembesítették Kabalyuk Sándorral. A szembesítéskor Vorobcsuk elmondta, hogy Kabalyuk Sándor Körösmezőn házikápolnájában misézvén, az orosz cárért imádkozott. Vorobcsuk kérdőre vonta őt, mire Kabalyuk így felelt: „Ez az állapot csak mától holnapig tart!“ Szemébe mondta Vorobcsuk azt is Kabalyuknak, hogy a görög katolikus vallás és a naptáregyesítés ellen izgató röpiratokat terjesztett s vele együtt vagy ötször volt Gerovszkiéknál.

Kabalyuk atya a szembesítéskor nagy szemforgatva kijelentette, hogy az orosz cárért való könyörgés jelenetére nem emlékszik, csak evangéliumos könyvet terjesztett s Gerovszkiéknál mindössze háromszor volt.

Említsük meg végül röviden, hogy Kabalyuk atya házikápolnájában megtartott hatósági kutatás során nemcsak pusztán a pravoszláv vallás, hanem a pánszláv imperializmus politikai céljait szolgáló sajtótermékek egész tömegét találták meg és megtalálták a Csemovicban kiadott Ruszkaja Pravda több számát, amely a magyarországi skizmatikus mozgalom ismertetésével kapcsolatosan valótlan és lázító híreket közölt.

Külön meg kell emlékeznünk a főtárgyalás egyik legnagyobb érdekességéről, Bobrinszki Vladimir gróf tanúként való kihallgatásáról. A gróf ugyanis a per folyamán a védelem hívására megjelent Mármaroszigeten s tanúként jelentkezett. Kerülő úton jött, nem azon az úton, amelyen Magyarországról hozzá jártak párthívei, mert hiszen Ausztriában bűnvádi eljárást indítottak ellene s elfogató parancs fenyegette személyes szabadságát osztrák területen.

Magyarországon azonban nem fenyegette veszedelem. A királyi ügyész indítványt tett kihallgatása végett, a védelem szintén. A törvényszék el is rendelte a „tanú” kihallgatását. Lefolyt a különös kihallgatás, különös szemrehányások sem érték, csak néhányszor jutott a dolog természete szerint kínos helyzetbe, amiről később még szólnunk. Csak azt bocsátjuk most előre, hogy a grófnak valóban nem lehetett semmi panasa a bíróság s a magyar hatóságok ellen. Emelt fővel és szabadon állhatott meg a magyar állam bírósága előtt az az ember, akit a magyar törvények szerint gonosztevőnek kellett volna tekinteni s vele ekként elbánni. Hiszen az egész bűnper jóformán az ő személye körül forgott, mert a per adataiból nyilván következtethető, sőt megállapítható volt, hogy ő senki más, mint a vád tárgyává tett bűncselekmények felbujtója. Ő volt az, aki magyar állampolgárokat hűtlenségre csábított hazájuk ellen, ő volt az, aki azon dolgozott, hogy magyar állampolgárokat eltérítsen ősi hitüktől, elhintve a békétlenséget s szítva azt a törekvést, hogy a magyar állam területének egyes részei idegen uralom alá kerüljenek, ő volt az, akinek munkája révén arról beszélt a rutén nép széles rétege, hogy nemsokára eljő a muszka cár s egészen a fehér Tiszáig elfoglalja a ruténlakta földet. Bobrinszkinak mégsem görbült meg a hajaszála sem. A vádlottak padján ültek az elbolondított egyszerű emberek, vakbuzgó követői a vészes ígéknek, az ő áldozatai, mert hiszen ezekkel az emberekkel szemben a magyar államhatalom felemelte a törvény pallosát. Vájjon ezek az emberek, akik szemtől-szembe látták most magyar földön a muszka cár hitvallóját a nélkül, hogy a magyar államhatalom hozzányúlni is mert volna, vájjon mit gondoltak magukban? Vájjon Bobrinszki megjelenésének és bántatlanságának ténye nem erősítette-e meg bennük a muszka cár hatalmasságába vetett hitet és bizodalmat s vájjon az ő szemükben nem volt-e mindez a magyar állam gyengeségének bizonyítéka? Bármit gondoltak magukban ezek az egyszerű emberek, a tény valóban sokat mondott. Ő, nem azt, hogy tapintatosak voltunk. Étítől is vettük volna ezt az érthetetlen tapintatot? A művelt nyugattól? Vájjon elképzelhető lett volna-e hasonló eset Francia- vagy Angolországban, vagy a nyugat bármely nagy nemzeténél? És keleti szomszédaink vájjon azóta is nem százszor bebizonyították-e, hogy nem ismernek tréfát az ő nemzeti aspirációikkal összefüggő kérdésekben. Tréfát? Tapintatot? Morált sem!

Nem, mindez nem volt tapintat. Nem volt még az a bizonyos könyved mozdulat sem, amelyet megengedhet magának az a nemzet, amely tudatában van erejének. Mindez egy hanyatló kor százalmas tévovázásának volt színjátéka, amely akkor még fel *sem* tűnt senkinek. Ma már tudjuk, hogy az a hanyatló kor elvesztette a nemzeti élet legbiztosabb vezérfonalát, a megalkuvást nem ismerő nemzeti öntudat ápolását. Nem magyarítható ez az eljárás semmi mással. Hiszen épségben s teljes hatalmában virult a Magyar-Osztrák Monarchia, sem belső, sem külső érdek nem parancsolta ezt a tétova kitérést a támadó ellenség fűfanga dől. Sőt, ha volt belső érdek, mely Bobrinszki vakmerő megjelenésével összefüggött, ez csak az lehetett, megmutatni, hogy Magyarország és Ausztria élni akar s van bátorsága szembeszállni a külső felforgatással szemben. Ám törje aztán rajta fejét az az állam, amely a háttérben sugalmazta az eseményeket, miként védje meg titkon ügynökét és miként árulja el magát? Ezek a meggondolások hiányoztak akkor a magyar felső politikából, amely így maga érlelt meg olyan helyzetet, amelybe később ugyancsak egy vakmerő kisebbség beletemetethette nemcsak a nemzeti öntudatot, hanem a magyar uralmi gondolatot is.

Maradjunk azonban szorosan Bobrinszki gróf tanúvallomásánál. Sze-

mélyi viszonyaira nézve elmondta, hogy 46 esztendő, görög keleti ortodox, orosz birodalmi gróf, nagybirtokos s az orosz birodalmi dumában képviselő. A bűnperben érdektelenségét jelentette ki, az elnök pedig tapintatosan figyelmeztette arra, hogyha netán oly kérdéseket adnának fel neki, amelyre adott felelettel magát bűnös cselekménnyel terhelné, megtagadhatja a vallomást. A tanú büszkén jelentette ki, hogy ilyen kérdéseket neki nem adhatnak fel s ő válaszolni is fog minden kérdésre. Amint maga is megmondta, a vádlottak iránt érzett rokonszenv hozta őt ide s vallomása nem is volt egyéb, mint az általa jól ismert per adatainak cáfolása s a vádlottak védelme. Érthető volt ez a szerep, bámulatos méltánylásban is részesült. Mikor „a tanú“ megesketésére került a sor, senki sem kívánta megesketését, nehogy szavahihetőségét és elfogulatlanságát kelljen kétségbe vonni. A magyar állam ügyésze, bizonyára felsőbb utasításra, mellőzhetőnek találta azt a szerepet, amelyet a történelem ebben az ügyben neki szánt.

Minthogy elkerülhetetlen volt, hogy Bobrinszki gróf tevékenységének szellőztetésével az orosz államhatalom szerepére célzás ne történjék, a főtárgyalás elnöke sietett kijelenteni, hogy ezt a kérdést nem engedi feszegetni. Ily körülmények közt a vallomás maga nem volt alapjában véve érdekes. Mégis ismertetünk abból némely részt, amely tárgyunk szempontjából, látszólagos szintelensége mellett is, érdeklődést kelthet.

MISKOLCZY ÁGOST.

(Folytatjuk.)